

ሌንጮ ለታ፤ አኤምኤን ፤ አባዱላ ገመዳ እና የሞራል ኪሳራ –
እንደ ተጨማሪ ማብራሪያ

ከታምራት ነገራ
(የቀድሞው አዲስ ነገር ጋዜጣ ጋዜጠኛ)

ይህ ፅሁፍ በክፍል አንድ (አኤምኤን ፤ አባዱላ ገመዳ እና የሞራል ኪሳራ) በሚል ርስዕስ ላይ ባነሳታቸውን አንዳንድ ነጥቦች ላይ ተጨማሪ ማብራሪያ ለመስጠት ይሞክራል። በክፍል አንድ ጽሁፍ በጥቂቱ አኤምኤን እንደሚዲያ ተጠያቂነቱ ለአንድ ቡድን ወይም ፓርቲ ሳይሆን ለአሮሞ ብሔርተኝነት እንደሆነ፤ አህዴድ በዋነኛነት የሚንቀሳቀስበት የፖለቲካ ኢኮኖሚ ስሌት የድኾበል (እየዳኸ የሚባል Bottom Feeder) ፖለቲካዊ ኢኮኖሚ ስሌት አንድሆነ፤ አኤምኤንን እና አህዴድን የሚያገናኛቸው እናም አንዱ ሌላውን እንዲሸከመው ያደረገው የአሮሞ ብሔርተኝነት ውስጥ የተፈጠረው የሞራል ቀውስ እንደሆነ፤ የአሮሞ ብሔርተኝነት ውስጥ የሞራል ቀውስ የሚመነጨው ከወቅተኛው የአሮሞ ብሔርተኝነት (Contemporary Oromo Nationalism) በጥቂቱም ቢሆን ለማሳየት ሞክራለሁ።

ይህም ሆኖ በጽሁፉ በሚገባ ያላደማታቸው የተወሰኑ ወሳኝ ነጥቦች ታይተውኛል አንባቢዎችም አንዳንድ ተጓዳኝ ጥያቄዎችን በቀጥታም ሆነ በግል መልዕክት አቅርበዋል። እኔ በጽሁፉ ላይ ያየኋቸውን ነጥቦች እና የተነሱትን ጥያቄዎች በጥቅሉ ሳስቀምጣቸው፤

አንደኛ፤ ፅሁፉ የሞራል ኪሳራ ወይም የሞራል ቀውስ የሚለውን ጽንሰ ሀሳብ በተገቢው አላብራራም። በተጨማሪም የጽሁፉ መነሻ ባረደገው ክስተት (የአኤም ኤን ጋዜጠኞች ከአባዱላ ጋር ምግብ መቋደስ ጋር) የሞራል ክስረት ምን አይነት ግኑኝነት እንዳለው በሚገባ ሳያሳይ በደፈናው ያልፈለገ።

ሁለተኛ፤ ፅሁፉ በአሮሞ ብሔርተኝነት ውስጥ ስላለው የሞራል ቀውስ ሲተነትን በኢትዮጵያ ብሔርተኞች ዘንድ መሰረታዊ ስለሚባሉት እንኳን የአሮሞ ጥያቄዎች ያለው ክህደት አልዳሰሰም። የኢትዮጵያ ብሔርተኞች ስለአሮሞ ጥያቄ የሚያሳዩት ተራ ድንቁርና ለአሮሞ ብሔርተኞች ጽንፈኝነት በቀጥታ ስላበረከተው አስተዋፅኦ እናም በአሮሞ ወቅታዊ ብሔርተኝነት ውስጥ ለምናየው የሞራል ቀውስ ስለበረከተው አስተዋጽኦ አልተብራራም።

ሶስተኛ፤ ፅሁፉ ስለአህዴድ ፓለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ስሌት ሲተነትን እነ አኤሜንም ሆኑ በርካታ የአሮሞ ብሔርተኛ ልሂቃኖች የሚሰብኩት እና የሚከተሉት የፖለቲካዊ ስሌት እንዴት አድርጎ ከአህዴድ አጠገብ እንዳስቀመጣቸው አህዴድም እነአኤምኤንን ለራሱ ግብ እንዴት እንደሚጠቀምባቸው ፍንትው አድርጎ አላሳየም። አራተኛ ፤ ፅሁፉ በአሁኑ ወቅት በአሮሞ ፖለቲካ ውስጥ ካለው እንቅስቃሴ በተለይም እነ ሌንጮ ለታን መሰል ግንባር ቀደም የአሮሞ ብሔርተኞች ወደ አገርቤት መመለስን አስመልክቶ ምንም ያለው ነገር አልነበረም። የእነ ሌንጮ ለታ እርምጃ በምን አይነት ስሌት ላይ ተመሰረተ ሊሆን ይችላል? የእነ ሌንጮ ለታ እርምጃ በአሮሞ ብሔርተኝነት ውስጥ የተፈጠረውን ሞራል ቀውስ ከመረዳት እናም መፍትሄ ለመስጠት ከመሞከር አንጻር እንዴት ሊታይ ይችላል? ይህ ጽሁፍ እነዚህን ነጥቦች እና ጥያቄዎች ለመዳሰስ ይሞክራል።

የሞራል ወይንስ የፖለቲካ ጥያቄ

በየትኛውም የፖለቲካ እንቅስቃሴ ውስጥ የሞራል ጥያቄን እና የፖለቲካ ጥያቄን አመሰረታቸውን፤ ልዩነታቸውን፤ መስመራቸው ደግሞ የትጋር እንደሚተላለፉ ማወቅ እጅግ ወሳኝ የቤት ስራ ነው። ምክንያቱም በፖለቲካዊ ጉዞ ወስጥ የሞራል እና የፖለቲካ ጥያቄ ግጭት ፈፅሞውንም አይቀርም ፤ ለአንድ ሰከንድ አንኳን አይቋረጥም ለመቼውም ሙሉ ለሙሉ አርኪ መልስም አያገኝም።

አንድዳንድ አጋጣሚዎች የሚያቀርቧቸው አማራጮች የፖለቲካ ፍላጎቶች እና ጥቅሞቻችን ከሞራል መርሆዎቻችን አስበልጠን ለፖለቲካዊ ጥቅማችን እንድናደላ ሊያስገድዱን ይችላሉ። በተመሳሳይ መልክም አንዳንድ አጋጣሚዎች ለሞራል ግዴታዎቻችን በመታዘዝ ከፖለቲካዊ ፍላጎቶቻችን እና ጥቅማችን በልጡብን ፓለቲካዊ ጥቅማችንን እርግፍ አድርገን እንድንጥል ሊያስገድድንም ይችላል። ፖለቲካዊ ጉዞን የሚያወሳስበው አንድ ነገር ለፖለቲካዊ ጥቅም ስንል የሞራል መርሆችን ለመጨፍለቅ ስንወስን የወሰድነው እርምጃ መልሶ የፖለቲካዊ ትቅማችንን እጅጉን ሊጎዳው መቻሉ ነው። ልክ በተመሳሳይ መልኩ የሞራል ጥቅማችንን ከፖለቲካ ጥቅማችን አስበልጠን የወሰድነው እርምጃ በራሳችንም በዓለም ፊት ያለንን የሞራል ቁመና ለመደምሰስ መቻሉ ነው። በብዙ ጊዜ እነዚህን ውስብስብ እና አጣብቂኝ ውሳኔዎች እንድንወስድ የምንገደደው በአጭር ጊዜ ውስጥ እና በተወሰነ

መረጃ ላይ ብቻ በመመስረት ሊሆን ሆናል።

እነዚህን ምርጫዎች በትክክል እና በተቻለ አቅም በተማጠነ መልኩ ለመውሰድ ግን የሚያስፈልገን በደመነፍስ መደንበር፤ የሰለቹ መፈክሮችን በጨኸት መልሶ መላልሶ መድገም ሳይሆን የፖለቲካ ጥያቄን ከሞራል ጥያቄ በሚገባ ለይቶ ለማወቅ መታገል ነው።

የኦሮሞ ጥያቄ የሞራል ወይንስ የፖለቲካ ጥያቄ ?

የኦሮሞ ጥያቄ የሞራል ጥያቄ ነው ወይንስ የፖለቲካ ለሚለው ጥያቄ መልስ ለማቅረብ ከመሞከር በፊት የኦሮሞ ጥያቄ እራሱ ምንድን ነው ከሚል ጥያቄ ጋር እንጋፈጣል።

ይህ ጥያቄ እራሱ ሰፊ እናም ጥልቅ የጥናት ፕሮጀክት ነው። ነገር ግን አሁን

እየተወያየንበት ላለው ርዕስ ጉዳይ አንድ ጥያቄ እንዴት የፖለቲካ እና የሞራል ጥያቄ መልክ እንደሚኖረው፤ ምን አይነት ጥያቄ የሞራል ጥያቄ ሊባል አንደሚችል ምን አይነት ጥያቄ ደግሞ የፖለቲካ ጥያቄ ሊባል እንደሚገባው መወያየ ይሆነናል እላሁ።

የኦሮሞ ጥያቄ፤ የሲዳማ ጥያቄ፤ የአፋር ጥያቄ ወዘተ ስንል በመጀመሪያ ስለአንድ ህዝብ ጥያቄ እተወያየን ነው። ስለዚህ የኦሮሞ ጥያቄ ስንል የኦሮሞ ሕዝብ ጥያቄ ነው።

እዚህ ላይ መቆም ግን በቂ አይሆንም አይደለምም። የሕዝብ ጥያቄ ስንል መቼም አባላት የሆኑት ሚሊዮኖች ሁሉ በአንድ ቀን ተሰብስበው በአደባባይ

የሚያቀርቡት ጥያቄ ማለታችን አይደለም። አንደኛ በረጅም ጊዜ ውስጥ እና ውስብስብ ፖለቲካዊ ባሕላዊ ኢኮኖሚያዊ ሂደቶች ውስጥ አልፎ የሚገነባ ጥያቄ

ነው። ሁለተኛ እና በዋነኛነት በአንድ ሕዝብ ጥያቄ ዙሪያ እጅጉን ወሳኝ ተዋናይዮች ልሊቃን (Elites) ናቸው።

የአንድ ሕዝብ ልሊቃን የሕዝቡ ጥያቄ ምን መሆን እንዳለበት ይወስናሉ።

የተቀረጸውን ጥያቄ በሕዝባቸው መካከል ያስፋፋሉ። በጥያቄው ዙሪያም

ሕዝባቸውን ያደራጁሉ ያነቃቃሉ። ይህን የሚያደርጉት ለሕዝባቸው ከመቆርቆርም ለግላቸው ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚ ጥቅም ለማግኘትም ሲሉ ነው። ስለዚህ የኦሮሞ

ጥያቄ ስንል፤ የኦሮሞ ልሊቃን ለህዝባቸው ከመቆርቆር እናም የግል ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ጥቅማቸውን ለማስፈፀም የሚቀርፁት የሚያስፋፉት ብዙሃን አሮሞችን

ለማደራጀት የሚጠቀሙበት ጥያቄ ነው ብንል ከእውነታው እምብዛም አንርቅም።

የአንድ ሕዝብ ጥያቄ መቀረጽ እና መስፋፋት በዚያ ሕዝብ ውስጥ የሚኖረውን

የብሔራዊ ስሜት ይጭራል ይቀሰቅሳል ያቀጣጥላል። በዚህ የተነሳ የሕዝብ ጥያቄ፤ ብሔርተኝነት እና ልሂቃን እጅግ ወሳኝ የሆነ ትስስሮሽ አላቸው።

የአንድ ሕዝብ ልሂቃን ሕዝባቸውን ወክለው እንዲነሱ የሚያደርጓቸው ወሳኝ ነገሮች አንደኛው ልሂቃኑ በሕዝባችን ላይ ጭቆና አለ ብለው ማመናቸው ነው። ልሂቃኑ አለ

የሚሉት ጭቆና ኖረም አልኖረም የህዝቡ ልሂቃን ጭቆና አለ ብለዋል እዚህ ላይ መነታረክ ትርጉም የለውም። ጂኒው ከሳጥኑ አምልጦ ወጥቷል፤ ጥያቄውም

ተጭሯል። ልሂቃንን በሕዝብ ስም ሆ ብለው እንዲነሱ የሚያደርገው ሁለተኛው መስፈርት የልሂቃኑን ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ጥማት በሚገባ መልኩ የማያረካ

ስርአት መኖሩ ነው።

ስለሕዝብ ጥያቄ ልሂቃን በሕዝብ ጥያቄ ዙሪያ ስለሚኖራቸው ሚና እና የሕዝብ

ጥያቄ ስለሚመሰረትበት ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ አውድ ይህን ያህል ከተነጋገርን ስለአሮሞ ሕዝብ ጥያቄ ምንነት፤ ፖለቲካዊ እና ሞራላዊ ይዘቱ ጀምረነው ወደነበረው ውይይት አንመለስ። እስቲ ውይይታችንንም በአሁኑ ወቅትም ሆነ በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ የአሮሞ ልሂቃን ስለአሮሞ እንዲቆረቆሩ የሚያሳምናቸው ፤ የአሮሞ ሕዝብ ከሌላው የኢትዮጵያ ሕዝብ ጋርም ሆነ ለብቻው በአሮሞነቱ ተለይቶ ተበድሏል እንዲሉ የሚያስችላቸው ጭቆና ነበር አልነበረም የሚንለውን ጥያቄ በመቃኘት እንጀምር።

ለዚህ ጥያቄ በአሮሞ ሕዝብ ላይ የተለየ ጭቆና አልደረሰም የሚል መልስ የሚሰጡ ሰዎች መልሳቸውም ሆነ መልሳቸውን ለማስደገፍ የመያቀርቧቸው ማስረጃዎቻቸው ምን ያህል ትርጉም የለሽ እነደሆኑ ቢረዱ ደስ ባለኝ። የአሮሞ ልሂቃን አሮሞን ከሌላው ሕዝብ በተለየ መልኩ ተጨቁኖአል ተበድሏል የምንልበት አሳማኝ ምክንያት አለን ካሉ በቃ አለቀ ደቀቀ አሳማኝ ምክንያት አለ። አንደው አልነበረም እንኳ ብንል ልክ እነደ ልብ ወለድ ከምንም ውስጥ ይፈጥሩታል። ልሂቃንነታቸው ለዚህ ቀን ካልዋለ ለመቼ ?

የታሪክን ክርክር ለጊዜው ጋብ እናድርገው እና በዛሬቷ የኢትዮጵያ ስርአት ውስጥ ማን ኅሊናው ንጹ የሆነ ሰው አፉን ሞልቶ አሮሞ በአሮሞነቱ እየታደነ እተገደለ ከመሬቱ እየተነቀለ አይደለም ይላል ? ዛሬ በአሮሞ ላይ እየደረሰ ያለውን ሰቆቃ ለማወቅ የአሮሞ ልሂቅም መሆን አሮሞ መሆን አያስፈልግም። ስለዘንድሮ የአሮሞ ሰቆቃ አሳሳቢነት ስዬ አብረሃ የእስርቤቱ ቋንቋ አሮምኛ ሆኑአል ካለው የበለጠ ገላጭ ቃል ማግኘት ይከብዳል። ይህን ያለው ስዬ ግን አሮሞም አይደለም እንደውም የዘንድሮው ስርአት ዋነኛ አርክቴክትም ነበር።

ስለዚህ የአሮሞ ጥያቄ ስንል ሌላው ሁሉ ቢቀር በተገቢው ፍትህ የመኖር፤ ከቤት በሰላም ወጥቶ በሰላም የመመለስን የሚያክል እጅግ መሰረታዊ የሞራል ጥያቄ ማለታችን ነው። ይህንን በሰላም የመኖር ጥያቄ አንዴት መልስ እናግኝነለት? በብሔር እና ቋንቋ ላይ በተመሰረተ ፌደራሊዝም ወይንስ በአሃዳዊ ስርአት በማለት መጀመሪያ

ላስቀመጥነው የሞራል ጥያቄ መልስ ማቅረቢያ ሌሎች የመዋቅራዊ ጥያቄዎችን ስንጋፈጥ የሞራል ጥያቄው ወደ ፖለቲካ ጥያቄ ገጹን ይቀይራል።

የሞራል ጥያቄዎች በአብዛኛው እንዲህ እና እንዲያ መሆን አለበት እንዲህ እና እንዲያ መደረግ አለበት (What ought to be) የሚል ጫና ያዝላሉ። የሞራል ጥያቄዎች ዓለምን ሲያዩ ምን አንድገደለ ፤ ምን መስተካከል እንደለበት ለማሳየት ይጥራሉ።

የፖለቲካ ጥያቄዎች ደግሞ በአብዛኛው አሁን ያለው ስርአት የሚንቀሳቀሰው እንዴት ነው ስርአቱን ምን አይነት ሰዎች ያስተዳድሩታል በየት አቅጣጫ ብንሄድ ምን አይነት ውጤት ያስገኛልናል የሚሉ ሲሆን ዓለምን በአብዛኛው ምን መሆን አንዳለበት ለማሳየት ከመጣር ይልቅ ዓለም ምን እንደሚመስል እንዴት እንደሚንቀሳቀስ በማሳየት (What is) ላይ ያተኩራሉ።

ወደ ሌላ ነጥብ ከመሸጋገራችን በፊ በኦሮሞ ብሔርተኝነት ጽንፈኝነት (Radicalization) ላይ የኢትዮጵያ ብሔርተኞች ያበረከቱት አስተዋጽኦን ማንሳት ተገቢ ይሆናል። የኦሮሞ ብሔርተኝነት ከውልደቱ ጀምሮ እስከአሁን ድረስ ከኦሮሞ ልሂቃን ለኢትዮጵያ ብሔርተኝነት የተሰጠ ምላሽ (Reaction) ነው ብሎ መግለጽ ይቻላል። ሁለቱ የብሔርተኛ ካምፖች እንዴት አንደሚመጋገቡ የኦሮሞ ፈርስትን ንቅናቄ ያህል ማሳያ ያለ አይመስለኝም።

የኦሮሞ ፈርስት እንቅስቃሴ በዋናነት የተወለደው ጃዋር መሀመድ እና መሀመድ አዴሞ ከአልጀዚራ ቲቪ ጋር በአደረጉት ውይይት ወቅት ጃዋር ለቀረበለት ጥያቄ እንደማለፊያ በሰጠው መልስ ላይ ነው። የኢትዮጵያ ብሔርተኞች በወቅቱ ለጃዋር እና ለሰጠው መልስ ያሳዩት ቁጣ “ሰው አብዷልን?” የሚያስብል ነበር። ጃዋር በወቅቱ የተናገረው አዲስ ወንጌል አልነበረም። ለማንኛውም የፖለቲካ እና ማህበራዊ ጉዳይ ተከታታዮች እንጃዋር ከዛ በኋላ የወሰዱት ወደ ሕዛባቸው ጉያ የማፈገፈግ ምላሽ በጣም የሚጠበቅ ነበር። ይህም ሆኖ እኔ ግን የኦሮሞ ብሔርተኝነት መክረር የኦሮሞ ልሂቃንን የበለጠ የፖለቲካዊ አቅም አሳጥቷል ለ አህዴድም መጠቀሚያ አንዲሆኑ አድርጓል ባይ ነኝ።

የኦሮሞ ብሔርተኝነት እጅጉን መክረር እንዴት አድርጎ ለአህዴድ እንደሚያገለግል ወደበኋላ እመጣበታለሁ። ለአሁኑ ግን የኦሮሞ ልሂቃን እራሳቸውን ከ መላሽነት ይዞታ (Reactionary Mode) እንዴት እንደሚያነሱ ቢያስቡ እጅጉን ደስ ይለኛል። የእራሱን እድል በራስ ስለመወሰን የሚያወራ ሰው ስሜቱን፣ ፍላጎቱን፣ አጀንዳውን፣ ውሳኔውን ሌሎች ስለእሱ ባላቸው እይታ፣ እና አመለካከት እርምጃ ላይ የሚመሰርት ከሆነ በምን መሰረት ላይ ቆሞ ስለ የእራሱን እድል በእራስ ስለመወሰን ያወራል? የእራሱን ትናንት ዛሬ እና ነገ ከማንም ጋር ሳያነጻጽር መገንባት ያልቻለን አንዴት ስለ እራስ እድል መወሰን ሲሰብከኝ አምነዋለሁኝ?

ኦሮሞ የራሱን እድል የሚወሰደውን ሕዝብ እንዲሆን የሚፈልግ የኦሮሞ ልሂቅ በመጀመሪያ በዓለም ላይ ከኦሮሞ ውጪ ሰው የሌለ እስኪመስል ድረስ ከምንም ነገር ጋር ከማንም ጋር እራሱን ሳያወዳድር በማንነቱ ላይ ብቻ ቆሞ ያናግረኝ። ኦሮሞነቱን አማራ እንዲህ ስላለኝ ትግሬ እንዲህ ስላሰበ ከሚል መሰረት የሚመነጭ ትንታኔም ሆነ ተረት ላይ መሰርቶ አይሰበከኝ። ሰማይ እና ምድር ከመፈጠሩ በፊት እኔ

ታምራት ነገራ ኦሮሞ ነበርኩኝ። ሰማይ እና ምድር ካለፉም በኋላ እኔ ታምራት የኦሮሞ ልጅ ነኝ። የእኔ ኦሮሞነት የሚጀምረው አማራን ያየዩት ቀን ትግሬን ያነገርኩት እለት ሰማሌን የነካሁት ሰሞን አይደለም። እኔ ነበርኩ፤ እኔ ነኝ እኔ ለዘላም እኖራለሁ! ይህን አይነት ዩኒቨርሲቲን የሚያጨናንቅ ፈጣሪን የሚፈታተ ጥጋቢነት የተሞላ ኦሮሞ ካለ እሱ ያናግረኝ። ኦሮሞነቱን አማራ ስለሱ በፃፋው ላይ ትግሬ ስለእሱ ባወራው ላይ የሚመሰርት እሱ እና እኔ አንተዋወቅም።

የኦሮሞኤን አባዱላ ጣጣ

ለወያኔ ስርአት የኦሮሞ ልጆችን አዳኙ ማነው? የኦሮሞ ልጆች በቤታቸው ያወሩትን ተርጉም ለወያኔ ነግሮ የሚያሳስረው ማነው? የታሰሩትን የኦሮሞ ልጆች በኦሮምኛ የሚመረምረው የሚገርፈው ማነው? አሳሳሪው እናም ገዳዩያው አባዱላ ገመዳ የሚያንቀሳቅሰው የአህዴድ መዋቅር ነው። አባዱላ ገመዳ ጋር የኦሮምኤን ጋዜጠኞች ቢዴና የተቋደሱት ይህን እያወቅ እነደሆነ ብንገምት ስህተት አይሆንብንም። ይህ እንዴት የሞራል ቀውስ ያስከትላል? የሞራል ቀውስ መነሻ የሚጀምረው አንድ ሰው አምነዋለሁ እናገረዋለሁ እተገብረዋለሁ በሚለው ቃል ሳይገኝ ሲቀር ነው።

ባለፈው የፈረንጅቹ ዓመት የአዲስ አበባን ማስተር ፕላን በመቃወም በመላው ኦሮሚያ በተነሳው ብጥብጥ ከወለጋ እስከሀረር የኦሮሞ ልጆችን ሲያድን ሲያስር ሲገድል የነበረው ማነው ኦሮምኤን በወቅቱ በሰፊው የዘገበው ኦሮሞ ፕሮቴስት የተሰኘው ዘመቻ ያነጣጠረው በኦሮሞ ገዳዮች ላይ ከሆነ ከአባዱላ እና አህዴድ በላይ የኦሮሞ ገዳይ ማን አለ? ለዚህ የኦሮምኤን እና የአባዱላ ቀውስ ከሌላው ሰው ይልቅ ሰፊ መልስ የሰጠው ከኦሮምኤን መስራቾቹ አንዱ የሆነው ጃዋር መሀመድ ነው። በግል የፌስቡክ ገፁ ላይ ግልገል ነፍጠኞችን ምንድነው የሚያንጫጫቸው? በሚል ርእስ ካቀረበው ጽሁፍ ይህን ጉዳይ አስመልክቶ ያቀረበውን ክፍል ልጥቀስ

"ታዲያ ዛሬ የኦሮሞ ጋዜጠኞች (ልብ በሉ የ ፖሊቲካ መሪዎች አይደሉም) ሙያዊ ግዴታቸውን ለመወጣት ከ አባዱላ ጋር ቢገናኙ ይህን ሁሉ ጨህት ምን ቀስቀሰው? መልሱ ቀላለ ነው። ለግልገል ነፍጠኞች እና ወያኔዎች ከምንም እና ማንም በላይ የሚያስፈራ ነገር ቢኖር እርስ በርሳቸው ጠላቶች ናቸው ብለው የሚጥብቋቸው ኦሮምዎች አብረው መታየት ነው። እንደነሱ ፍላጎት ኦሮሞ በቡድን ተከፋፍሎ ሁሌም አንዱ አንዱን እያብተለተለ፣ አንዱ የኦሮሞ ቡድን ከነሱ ጋር አብሮ ሌላ ቡድን ውስጥ ያሉ እህቶች እና ወንድሞቹን እየዘረጠጠ እራሱንም እያዋረደ ባዕዳንን እያስፈነደቀ ቅሌት ሲሸከም ነው። እነሱ ማየት የሚፈልጉት እና የለመዱት የኦሮሞ ልጆች በመኢሶን፣ እጭአት፣ አነግ፣ አህዴድ፣ አዲፍ፣ አፍሲ ... የ ዳዉድ ኢብሳ አነግ፣ የከማል ገልቸሁ አነግ፣ የገላሳ ዲልቦ አነግ እንዲሁም የ ሌንጮ ለታ ቡድን ፣ የመረራ ጉዲና፣ የቡልቻ ደምቅሳ ተብሎ ተደርድሮ እየትኳረፈ፣ ከቻለም እየተታኮሰ ሲፋጭ ማየት ነው። እንደነሱ ፍላጎት አባዱላ አብዱ ፊጤን በታንክ ደምስሶ ሲሸልል ወይንም አብዱ ፊጤ አባዱላን በ አስቀያሚ ሰድብ ዘርጥጦት ሲያዋርደው አይተው ሁለቱንም ለ mutual self destruction ማበረታታት ነው።"

በመጀመሪያ እንደጃዋር ትንተና ከሆነ በአባዱላ እና ኦሮምኤን ግኑኝነት የተንጫጨት በሙሉ ግልገል ነፍጠኞች ናቸው። በአባዱላ እና ኦሮምኤን ግኑኝነት የተቆጡትን ሁሉ

ግልገል ነፍጠኞች ብሎ መፈረጅ በውስጡ እጅግ አሳዛኝ ስህተት አዝሏል። እኔም ሆነኩኝ ሌሎች ኢትዮጵያዊ ብሔርተኛ የሆንን አሮሞዎች መቼም ግልገል ይሁን ኮርማ ነፍጠኛ፤ ጎበና ይሁን house nigger ተብሎ መፈረጅ ፤ መረገም መሰደብ ምንም አይመስለንም። ነገር ግን ከእነጃዋር ጋር ገንዘባቸውን፤ ጊዜአቸውን፤ እውቀታቸው አዋጥተው አኤምኤንን ያዋቀሩ አሁንም አኤምኤንን እያገዙ ያሉ ነገር ግን በአባዱላ እና አኤምኤን ጋዜጠኞች ግኑንኝት የተቆጡትን አሮሞ ብሔርተኞችም ከእኛ ጋር ደርቦ ወምቀጡ ለእነሱም ለተነሳውም ጥያቄ የጃዋር ገለጻ ፍትህ ይጎድለዋል እላለሁ። ጥያቄውን ለማጣጣል ከመጣር ጥያቄውን በድፍረት እና በእውነት መጋፈጥ ሳይሻል አይቀርም።

በመቀጠል ከላይ እነዳስቀመጥኩት በአኤምኤንም እና አባዱላ ቢዴና መቋደስ በርካታ ሰዎች በዋናነት የተቆጡት ለምን የአኤምኤን ጋዜጠኞች በቃላቸው አልተገኙም ? እነዚህ ጋዜጠኞች የአሮሞ ወቅታዊ ሰቆቃ ያንገበግበናል የሚሉ ሰዎች አይደሉምን ? የሚል ትያቄ ነው። የእነዚህ ሰዎች ጥያቄ የተመሰረተው በምናባቸው ሳይሆን የአኤምኤን ጋዜጠኞች ላይ በታየው መሰረታዊ የእምነት ንግግር እና ተግባር ግጭት ነው። ለዚህ የሞራል ክስረት ጣጣ ጃዋር ያቀረበው ምልከታ የአኤምኤን እና የአባዱላ ግኑንኝት የተቆጣነው ሰዎች የቁጣችን ምንጭ አሮሞ አንድ እንዲሆን ማየት ስለማንፈልግ ነው። ይህ የአንድነት ጥሪ (አንድነቱ በአሮሞዎች መካከል ብቻ ነው ለጊዜው) በውስጡ ብዙ ትልልቅ ስንጥቆች አሉበት።

አንደኛ አኤምኤን ከምር ከአባዱላ ጋር መታየት ፈጽሞ ካላሳፈረው የባለሙያነት ግዴታቸው ሊወጡ ሲሉ እራት ተጋብዘው ምናመን የሚል ሌላ ሀተታ ምክንያት ማቅረብ አያስፈልግም። በቃ ልክ ኢሳት ለሻቢያ እና ኢሳያስ አፈወርቂ እንደሚያሸረግደው ከዛ ደግሞ አይኑን በጨው አጥቦ ያለእኔ ኢትዮጵያ አንድነት ጠባቂ የለም እነደሚለው አኤምኤንም አይኑን በጨው አጥቦ የለምንም አፈረት ፊንፊኔ ገብቶ ላይቭ ዜና ይዘግብልን። ከዛም ደግሞ ያለ እኔ የአሮሞ ድምጽ የሚያሰማ የለም ይበለን። ኢትዮጵያ አንድው መደነባበር አዲስ አይደል።

ሁለተኛ እነጃዋር እነደሚሉን በአሮሞ ልጆች መካከል ያለውን የአይዲዮሎጂ ልዩነት ተሻግሮ አባዱላ ገመዳን ለመሸከም የሚችል ትከሻ ካለ ወይም አንዲህ አይነት የአይዲዮሎጂ ትከሻ መኖር ካለበት ለምን አባዱላ ገመዳን በመሸከም ላይ እንቆማለን ? በዚህኛው ፊክ አባዱላ ላይ ከመቆም ወደኋላም ከታሪክ ራቅ ብለን የራሱ ጦር ከነበረው የፈረሱ እስትንፋስ ብቻ ተራራራን ከሚንጠው እውነተኛው አባዱላ እስከራስ ጎበና ዳጩ ድረስ ሄደን የአሮሞን ታሪክ ለምን አንሸከምም? እነጃዋር አባዱላ ዛሬ እያፈሰሰ ያለው አሮሞ ደም ራስ ጎበና ዳጩ አፍሶታል ከሚሉት በምን እነደሚለይ እስቲ ይንገሩን።

ሶስተኛ አሮሞ አንድ ነው አሮሞ አልተከፋፈለም ብሎ ሆ ማለት ለጊዜው የተወሰኑ ሰዎችን ያሰባሰብ እነደሆነ እንጂ አሮሞ ባይከፈል ኖሮማ እነ አባዱላ አሳፈፈው ባልገበሩን እኛም በአገራችን በኖርን። ከመካከላችን ለመጥረቢያው መያዣ በመሆን እያስጨጨፈን ያሉትን ወንድሞቻችን እና እህቶቻችን እኛም አወቅናቸው ዓለም አውቋቸው የአደባባዩን ሚስጥር ለመሸፋፈን ምን አቻኮለን? ጃዋር እነደሚለን

በአሮሞ መካከል አለመግባባት አንዳለ ለማወቅ “አባዱላ አብዲ ፊጤን በታንክ ደምስሶ ሲሸልል ወይም አብዲ ፊጤ አባዱላን በ አስቀያሚ ስድብ ዘርጥጦት ሲያዋርደው አይተው ሁለቱንም ለ mutual self destruction ማበረታታት ነው።” ማየት አያስፈልገንም። አባዱላ ዛሬ አብዲ ፊጤን ባነካው በየቀኑ በታንክ የሚደፈጥጣቸውን የአሮሞ ልጆች በስም እናውቃቸዋለን። ለነገሩ ጃዋር የሄደባት የ face saving መንገድ ማንም ብሔርተኛ በካምፑ ውስጥ ያለውን ቀውስ ለማረጋጋት የሚጠቀምበት የሰነበተ መሳሪያ ነው።

የአሮሞ ብሔርተኞች ስሌት እና የአህዴድ ስሌት ግጭት ጉዳዩን በጥልቀት ያሰበበት የአሮሞ ልሂቅ ሁሉ እንደሚያውቀው በአሁኑ ሰአት አሮሞን የመጨቆኛው ዋነኛ መሳሪያ ሌላ ሳይሆን አሮሞ ብሔርተኝነት እራሱ ነው። የአሮሞ ብሔርተኝነት ዛሬ በአብዛኛው በሚሰበክበት እና በሚተገበርበት መልኩ እስከቀጠለ ድረስ በርካታ ብሔርተኞች እንደሚመኙት የአሮሞ ሕዝብ ነጻ ማውጫ መሳሪያ ሳይሆን የአሮሞ ርሮ ዋነኛ ምንጭ እንደሆነ ይቀጥላል።

እንዴት? ልክ ጃዋር እንዳስቀመጠው በአሁኑ ወቅት የአሮሞ ብሔርተኝነት ዋነኛ ትኩረት የአሮሞ ልጆችን ከሌሎች Oromo vs the other ማሰባሰብ ማደራጀት ማነቃቃት ላይ ያተኩራል። ግቡም በአብዛኛው ለአሮሞን እድል አስፈላጊ ከሆነ አሮሚያን እንደአዲስ አገር እሰከመገንባት ድረስ የራስን እድል በራስ የመወሰን መብትን በማስከበር ላይ ያተኩራል። አሮሞ ብሔርተኞች በዚህ ፕሮጀክት ሙሉ እምነት ኖሯቸው ከውስጥም ከውጭም ይሰራሉ እንበል። ይህ አጀንዳቸው አጀንዳቸው አፒዲአን እንደጠላት ሳይሆን እንደ ፕሮጀክቱ አንድ አካል አድርገው እንዲያዩ ይጋብዛቸዋል። ስሌታቸውም በአብዛኛው የሚቃኘው ዓለም እንዴት መስተካከል አለባት (Ought to be) በሚል ቅንኝት ነው። ምክንያቱም ትኩረታቸው አዲስ ስርዓት በመፍጠር የአሮሞን ጥያቄ በመመለስ ላይ ስለሚያደላ።

ጋሼ አፒዲአ ግን እንደ አሮሞ ብሔርተኞች ዓለም እንዴት መስተካከል እዳለበት ሲጨነቅ አይገኝም ። የጋሼ አፒዲአ ዋነኛ ስሌት የተቃኘው ዓለም ዛሬ ላይ እንዴት ትንቅሳቀሳለች (What is the world like) በሚል ቅንኝት የተሰላ ነው።

የአህዴድ የሌት ተቀን ትልቅ ጭንቀት “ ዛሬ ላይ ባለው እውነታ ተመስርቼ ምን ያህል ሀብቴን አዳብራሉ ” ብቻ ነው። አባዱላ ወያኔ አለቆቹ ፊት ሲቀርብ “ለእኔ ፍርፋሪ ካልጨመራቸው ወየውላቸው ” ይላል። ሚኒስጋ ሲመጣ ደግሞ “ እኔኮ ባልሆን ኖሮ ትግሬው አገር ጨርሶ ነበር ” ብሎ እራሱን እንደ ተግባራዊ (Pragmatic) ታጋይ ያቀርባል።

በዚህ ስሌት ስናየው አባዱላ እና አህዴድ በእጅጉን የሚጠቀሙት አሁን ያለው የኢትዮጵያ መዋቅራዊ እውነታ (Status Quo) ባለበት ሲቀጥል ብቻ ነው። በእነሱም መፍረድ ይከብዳል ከትቢያ ላይ አንስቶ ሚሊየን ዶላር ያስቆጠራቸውን ስርዓት ለምን ሲሉ ይገረስሳሉ ? ለአህዴድ ከአኤማንም ጋር መቀመጥም ሆነ የአሮሞ ብሔርተኞችን ማባበል በአሮሞ ጥያቄ ላይ አንዳች ደንታ ስላለው አይደለም። በአለቆቹ ፊት የፍርፋሪ መጠን ማስጨመሪያ ምርጥ የመደራደሪያ ካርድ ግን ይሆኑለታል። ፍርፋሪ ስታንስ ጭምብል እየቀሩ ቢያስቸግሩት አይደል መለስ

እያንዳንዱ አህዴድ ሲፋቅ አነግ ነው ያለው። አህዴድ እንዲህ በዳዴ እሄድ ቢበላ ከብር ይጎድለዋል እንጂ የስሌት ችሎታ ፈጽሞ አልጠፋውም።

የሌንጮ ጉዞ ወደ ፊንጫ

ከስደት ወደውጪ አገርን እንደሚናፍቅ ፖለቲካዊ ያውም አሮሞ ፖለቲካዊ ሰው የሌንጮ ወደ አገርቤት መመለስ በብዙ መልኩ ያስደስተኛል። በመጀመሪያ የምደሰተው ለሌልጮ ለራሱ ነው። እስቲ የናፈቁት ዘመዶቹን አይን ይበት፤ እስቲ ላለፉት 20 ምናመን ዓመታት ያልደረሰቸውን ለቅሶዎች ይድረስበት፤ እስቲ ከልጅነት ጓደኞቹ ጋር ቁጭ ብሎ ይጫወትበት፤ እስቲ ከልጅነት መንደሩ ከሽማግሌዎቹ ጋር ቁጭ ብሎ ጠላ ይጠጣበት። ሌላው ሁሉ ይቅር ይህ ትልቅ አሮሞ ዋርካ ከብዙ ዘመን ስደት በኋላ እንደነ ሲሳይ ኢብሳ በአስከሬኑ ከተወለደበት አፈር ጋር ከሚገናኝ በሕይወት ሳለ በልጅነቱ ያቦካውን አፈር በሕይት ይየው። የሌንጮ መመለስ የመጀመሪያው ተግባር መንፈሳዊ እርቅ ለሌንጮ ማምጣት ነው። ይህ መንፈሳዊ ጥማት ፖለቲካዊ ሳይሆን ሞራላዊ ግብ ነው። ከአሊ ቢራ የባሰ የተሰደደ በስደትም ሳለ ስለሕዝቡ የጮኸ ማን አለ ግን በቃ ሳይሞት አፈሩን ማየተ ፈለገ ወደ አገርቤትም ገባ። የአሮሞ አዙሪት እደው አሊቢራ ጮኸም ዝም አለም አላባራም። የእነ ሌንጮ መመለስ ግን ይሄነው የሚባል የፖለቲካ ለውጥ በኢትዮጵያ ላይ ያመጣል ብሎ መጠበቅ ተገቢ አይደለም። ሌንጮም ሆነ ፓርቲው ግፋ ቢል አህዴድ እና ወያኔ በሚያደርጉት የፍርፋሪ ድርድር ወቅት እርስ በእርስ የሚቀባበሉት የከረንቡላ ድንጋይ ከመሆን አይዘልም። የዘንድሮ አህዴድ ማለት ሌንጮ ትቶት የሄደው አህዴድ አይደለም። ዘንድሮ አህዴድ ሚሊየነር ደጋፊዎች እና አባላት ያሉት፤ የራሱ ትንንሽ ቡችሎች ያፈራ ትልቅ ውሻ ነው። ሌንጮ አህዴድን መቀላቀል እንኳ ቢያስብ በሩ ላይ ወረፋ ከያዙ በርካታ ግልገል አህዴዶች ጋር መፋለም ይኖርበታል። በፖለቲካው ተሳካላትም አልተሳካላትም ሌንጮ ለመንፈሱ ሲል ወደ አገሩ ይመለስ። ሌላውን አንኳን ዋቃ ይወስነዋል።